

Türkiye Cümhuriyeti ile Macaristan Kırallığı arasında aktedilen bitaraflık, uzlaşma ve hakem muahedesi nin tasdikı hakkında kanun

(Resmi Gazete ile neşir ve ilânı : 17/4/1929 - Sayı : 1170)

№ 1417

BİRİNCİ MADDE — Türkiye Cümhuriyeti ile Macaristan Kırallığı arasında aktedihip 5 kânunusavı 1929 tarihinde Buda-Peşte de imza edilen bitaraflık, uzlaşma ve hakem muahedesi tasdik edilmiştir.

İKİNCİ MADDE — İşbu kanun uesri tarihinden muteberdir.

ÜÇÜNCÜ MADDE — İşbu kanunun icrasına Hariciye Vekili memurdur.

10 nisân 1929

TURKİYE İLE MACARİSTAN ARASINDA MUNAKİT BITARAFLIK, UZLAŞMA VE HAKEM MUAHEDENAMESİ

Türkiye Reisi Cümhuru Hz. ile Macaristan Kırallığı Naibi Hz. iki memleket arasında mevcut dostluk rabıtalarını takviye etmek emelile mütehassis olarak ve sulhu umuminin idamesine hadim olmak maksadile bir bitaraflık, uzlaşma ve hakem muahedesi akdine karar vermiş ve bu maksat için,

Türkiye Reisi Cümhuru Hz. :

Türkiye Cümhuriyetinin Peşte Elçisi Behiç Beyefendi yi,

ve Macaristan Kırallığı Naibi Hz. :

Macaristan Kırallığı Hariciye Nazırı M. Louis Walko yu,

Murahhas olarak tayin eylemişlerdir.

Müşarünileyh murahhaslar bu baptaki mezuniyet vesikalarını yekdiğerine tebliğ ile usul ve kaidesine muvafık bularak atıdeki ahkâmı kararlaştırmışlardır:

MADDE 1 — Yüksek Âkitler, tarafeyinden biri aleyhine müteveccih siyasi ve iktisadi mahiyette hiç bir itilâfa ve hiç bir tertibe girmemeği taahhüt ederler.

MADDE 2 — Yüksek Âkitlerden biri, muslihane tavruhareketine rağmen diğeri bir kaç Devlet tarafından taarruza uğrarsa, diğeri taraf, ihtilâfın bütün devamı müddetince, bitaraflığa riayet edecektir.

MADDE 3 — Yüksek Âkitler, aralarında hadis olupia makul bir müddet zarfında diplomasi tarikile hal ve faslı mümkün olmanış bulunan ihtilâfı, bu ihtilâflar her ne mahiyette olursa olsun, bir uzlaşma usulüne ve icabında hakem usulüne tabi tutmayı taahhüt ederler.

Bu maddenin hükünü, işbu muahedenamenin akdinden evvel tehadüs eden ve maziye ait olan vakayiden mütevellit ihtilâflar hakkında cari değildir.

Hal ve fasılları yüksek âkitler arasında mer'i sair mukavelenamelele hususi bir usule tabi tutulmuş olan ihtilâflar, mezkûr mukavelenamelele ahkâmına tevfikân tasviye edilecektir.

MADDE 4 — Uzlaşma hasıl olmadıği takdirde, yüksek âkitlerden her biri, mevzu bahis olan ihtilâf hukuki mahiyette olmak şartile, bunun hakeme tevdiini talep edebilecektir.

MADDE 5 — Uzlaşma ve hakem usullerinin şekilleri işbu muahedenameye merbut bir protokolda münderiştir.

MADDE 6 — İşbu muahedename hukukî beyneddüvel mucibince hakkı hakimiyete taalluk eden meseile şamil değildir.

Yüksek âkitlerden her biri bir mes'elenin hakkı hakimiyete taalluk edip etmediğini tek taraflı bir beyanname ile tayin edecektir.

MADDE 7 — İşbu muahedemenin tefsiri veya tatbiki hakkında tahaddüs edecek ihtilaflar, eğer bu bapta ayrı bir mukavelename mevcüt değilse, doğrudan doğruya hakeme tevdi kılınacaktır.

MADDE 8 — İşbu muahedename tasdik edilecek ve tasdiknameler mümkün olduğu kadar sur'atle Ankarada taali olunarak, taati günü meriyet iktisap eyliyecektir.

Muahedename, meriyet iktisap ettiği tarihten itibaren beş sene müddet için aktedilmiştir.

Bu müddetin inkızasından asgarî bir sene evvel fesh olunmaz ise ikinci bir beş senelik müddet daha mer'i kalacak ve temdit şekli bu tarzda devam edecektir.

Baladaki ahkâmı tasdik zımında iki taraf murahhasları işbu mukavelenameyi imza etmişlerdir.

Beş kâmunu sani bin dokuzyüz yirmi dokuz da Peştede tanzim edilmiştir.

İmza
Behiç

İmza
Louis Walko

TÜRKİYE İLE MACARİSTAN ARASINDA MÜNAKİT BİTARAFLIK, UZLAŞMA VE HAKEM MUAHEDESİNE MERBUT OLUP UZLAŞMA VE HAKEM USULLERİNİ TANZİM EDEN PROTOKOL

I — Uzlaşma usulü

MADDE 1 — Uzlaşma, her mes'ele için, berveçhi ati şekilde ayrıca tayin edilecek üç âzadan mürekkep bir komisyona tevdi olunacaktır. Şöyleki yüksek âkitler her biri kendi vatandaşları meyamından birer komiser intihap ve tayin edecek ve komisyonun reisini müttefikan üçüncü bir Devlet tebaasından intihap cyleyeceklerdir.

Eğer yüksek âkitlerden birinin diğer tarafa uzlaşma usulüne müracaat niyetini ihbar ettiği günden itibaren üç aylık bir müddet zarfında diğer taraf komiserinin tayini veyahut komisyon reisinin yüksek âkitler tarafından müttelikan intihabı vukua gelmemiş olursa bu takdirde lazım gelen tayinlerin icrası İsviçre Konfederasyonu reısından rica edilecektir.

MADDE 2 — Bir mes'elenin uzlaşma komisyonuna tevdi, müttelikan hareket eden yüksek âkitlerin beraberce veya işbu ittifakın fıkdarı takdirinde tarafeyinden birinin veya diğerinin yalnızca reise bir istida takdimi tarikile vuku bulacaktır. İşbu istida ihtilaf mevzuunu hülâsatan anlattıktan sonra komisyonun bir uzlaşmaya vusul için lazım gelen tedabirin ihtihazına davet edilmesini ihtiva edecektir.

Eğer istida tarafeyinden yalnız biri canibinden verilmişse işbu taraf istida metnini bila imhal diğer tarafa tebliğ eyliyecektir.

MADDE 3 — Uzlaşma komisyonunun vazifesi: Muhtelifünfih meseleleri hal ve fasletmek, bu uğurda anket tarikile veya başka bir şekilde faydeli malumatı toplamak ve tarafeyni uzlaşmağa gayret etmektir.

Komisyon mes'eleyi tekkik ettikten sonra muvafık gördüğü tarzı halî tarafeyne izah ve bu hususta beyanı fikir için kendilerine bir mühlet ita eyliyebilir.

Mesaisinin hitamında komisyon, ahvale göre, ya tarafeynin uzlaştığını gösteren ve mevcut ise uzlaşma şartlarını ihtiva eden ve yahut uzlaşma imkâm bulunmadığını kaydeyliyen bir zabıtname tanzim eder.

Komisyonun mesaisi, tarafeyn bu hususta başka bir karar ittilahz etmedikçe, muhtelifünfil mes'elenin tevdiî gününden itibaren altı ay zarfında hitam bulmak lâzımdır.

MADDE 4 — Uzlaşma komisyonu usulü mesaisini, hilafında bir kaydı mahsus mevcut olmadıkça, bizzat tanzim edecektir. İşbu usulü mesainin behemehal murafaa şeklinde olması labüttür.

Anket hususâtında komisyon, eğer bilittifak başka bir karar ittilahz etmezse, beynelmilel ittilafatın sulhan hal ve faslına dair 18 teşrinievvel 1907 Lahi mukavelenamesinin 111 numaralı faslındaki (Beynelmîlel anket komisyonu) ahkâma ittiba eyler.

MADDE 5 — Uzlaşma komisyonu, yüksek âkitlerin bunun hilafına bir itilaf mevcut olmadığı takdirde, reisinin tayin edeceği mahalde içtima edecektir.

MADDE 6 — Uzlaşma komisyonunun mesaisi ancak yüksek âkitlerin muvafakatile, komisyonun ittilahz edeceği karara tevfiikan aleni olabilir.

MADDE 7 — Âkitler, uzlaşma komisyonu nezdinde, kendilerile komisyon arasında mütevassıt vazifesini gören ajanlar tarafından temsil edilecektir. Bundan başka âkitler kendi taraflarından bu husus için tayin edilen müşavir ve mütehasısların yardımına müracaat edebilecekleri gibi şahadetini faydalı addettikleri her şahsın da komisyon canibinden istima edilmesini talep eyliye bileceklerdir.

komisyon dahi ajanlarla müşavir ve mütehasıslardan şifahi izahat talep etmek veher hangi bir şahsı Hükümetinin muvafakatile celp ve istima eylemek salâhiyetini haiz olacaktır.

MADDE 8 — İşbu muahedename hilafına bir kayıt mevcut olmadıkça, uzlaşma komisyonunun kararları ekseriyeti âra ile ittilahz olunacaktır.

MADDE 9 — Yüksek âkitler uzlaşma komisyonunun mesaisini teshil etmeği ve alelhusus mümkün olabilen en geniş mikyasta kendisine vesaik ve malumatı müfide ita eylemeği ve komisyonun memleketleri dahilinde kanunlarına tevfiikan şahitler veya mütehasıslar ikame ve istima ile mahalli vakaya azimetini temin için malik oldukları bütün vesaiti istimal eylemeyi taahhüt ederler.

II Hakem usulü

MADDE 10 — Yüksek âkitler her mesele için ihtilafın neden ibaret olduğunu sarih bir surette tayin ve mahkemenin sureti teşekkül ve salâhiyeti mahsusasını ve bu hususta beyinlerinde takarrür eden sair bütün şeraiti tespit eden bir tahkimname tanzim eyliyeceklerdir.

Tahkimname âkitlerin Hükümetleri arasında nota taatisi suretile tanzim kılınacaktır.

MADDE 11 — Tahkim usulü, hilafına bir mukavelename mevcut olmadıkça, beynelmilel ittilafatın sulhan haline dair 18 teşrinievvel 1907 tarihli Lahi mukavelenamesinin 51 ile 85 inci maddelerine tevfiikan tanzim edilecektir.

MADDE 12 — İşbu muahedenamenin 4 üncü maddesinde mezkûr ahkâm, hukukî mahiyette bir ihtilaf tahkimname tarikle Beynelmîlel Divan Adalete, mezkûr Divanın nizanamesinde muharrer usul ve şerait dairesinde, tevdi etmek salâhiyetine halel iras etmez.

MADDE 13 — Eğer işbu protokolun 10 ve 12 inci maddelerinde mezkûr olan tahkimname, hakeme müracaat talebini takip eden altı ay zarfında tertip ve tanzim edilmezse

tarafeynden her biri yalnız bir istida takdimile ihtilâfı Beynelmilel Divanı Adalete havale ve tevdi edebilecektir.

MADDE 14 — Mahkemenin ita edeceği karar, âkitler canibinden ihlusu niyetle icra ve tatbik olunacaktır.

III — Umumi ahkâm

MADDE 15 — Âkitlerin kanunları mucibince kendi millî mahkemelerine tabi bir ihtilâf mevzubahs olunca müddeâ aleyh olan taraf salâhiyettar adlî makamın kat'i mahiyeti haiz bir hükümü sadır olmadan işbu ihtilâfın uzlaşma veya hakem usulüne tevdiine mümanaat edebilir. Bu takdirde uzlaşma talebi işbu hüküm tarihinden en geç olarak bir sene sonra vuku bulmalıdır.

MADDE 16 — Yüksek âkitler uzlaşma komisyonu mesaisinin veya hakem mahkemesinin devamı müddetinde uzlaşma teklifinin kabulüne veya hakem kararının tenfizine müzir tesirat iras edecek her türlü e'âl ve tedabirden imtina edeceklerdir.

MADDE 17 — Tarafeynden her biri kendi masarifini ve uzlaşma ve hakem usullerine ait masarifin müsavi bir kısmını deruhte edecektir.

Beş kânnusani bin dokuzyüz yirmi dokuz tarihinde Peştede tanzim edilmiştir.

İmza
Behiç

İmza
Louis Walko

Cümhuriyet Reisliğine yazılan tezkerenin tarihi ve numarası

8-4-1920 ve 1/401

Bu kanunun neşir ve ilâm Başvekilliğe bildirildiğine dair Cüm. Reisliğinden gelen tezkerenin tarihi ve numarası

10-4-1929 ve 4/154

Bu kanunun müzakerelerini gösteren zabıtların cilt ve sayfa numaraları

Cilt

Sayfa

22,54

10

4,32,36:38

Bu kanunla ilişkili olan kanunların numaraları :